

Onderwijs - visie

Naar school gaan met een beperking of aandoening

december 2018

10 randvoorwaarden

Vooraf

Elk kind heeft recht op onderwijs. Dat zegt het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Voor kinderen met een beperking, psychische aandoening of chronische ziekte is meestal wat extra's nodig om naar school te kunnen gaan. Wat is er voor deze leerlingen nodig om onderwijs te kunnen volgen? En wie moet daarvoor zorgen?

Op basis van onderzoek en gesprekken met ervaringsdeskundige ouders en leerlingen hebben Ieder(in), Patiëntenfederatie Nederland en MIND Landelijk Platform Psychische Gezondheid tien randvoorwaarden opgesteld. Voor leerlingen met een beperking, aandoening of ziekte moeten deze voorwaarden in orde zijn om überhaupt naar school te kunnen gaan.

De randvoorwaarden hebben betrekking op het hier-en-nu (2018) en op het huidige onderwijsstelsel (passend onderwijs). De randvoorwaarden kunnen echter ook ingebracht worden bij het gesprek voor een meer inclusief onderwijssysteem in Nederland.

Dit informatieblad geeft houvast aan belangenbehartigers en ouders die bij scholen, samenwerkingsverbanden en gemeenten aandacht vragen voor de huidige situatie in passend en het toewerken naar inclusief onderwijs aan leerlingen met een beperking. Leraren, schoolleiders, samenwerkingsverbanden en gemeenten moeten ervoor zorgen dat de randvoorwaarden in orde zijn.

Volwaardig meedoen begint bij onderwijs

In Nederland hebben we een onderwijsstelsel waarbij kinderen met een beperking of chronische ziekte vaak gescheiden van kinderen zonder beperking naar school gaan. Gelukkig neemt deze vanzelfsprekendheid af door een aantal ontwikkelingen zoals de invoering van Wet passend onderwijs (2014) en de Nederlandse ratificatie van het VN-verdrag Handicap (2016). In de huidige situatie is het zo dat het regulier onderwijs de eerst aangewezen vorm van onderwijs is, tenzij blijkt dat een school geen passende ondersteuningsmogelijkheden heeft voor de leerling.

Inclusief onderwijs

Het VN-verdrag Handicap geldt sinds 2016 in Nederland. Het verdrag is – net als het VN vrouwen- en kinderrechtenverdrag - een belangrijk mensenrechtenverdrag. Het verdrag geeft mensen met beperking of chronische ziekte recht op gelijke behandeling en participatie. Het VN-verdrag Handicap gaat ook over onderwijs. Het verdrag stelt dat elk kind recht heeft op inclusief onderwijs. Samen opgroeien in inclusief onderwijs leidt tot een meer inclusieve samenleving.

De Wet Passend onderwijs stelt dat elk kind een passende onderwijsplek moet krijgen. Gemeenten, scholen en samenwerkingsverbanden moeten daarvoor zorgen. Die passende onderwijsplek kan gevonden worden op een school in de buurt, maar als de school in de buurt niet de juiste ondersteuning kan bieden, dan kan de passende onderwijsplek ook gevonden worden in een school verder van huis. Dat maakt dat leerlingen met een beperking niet altijd naar de school van hun keuze kunnen. Inclusie gaat ook over kunnen meedoen in de buurt waar je woont en opgroeit. Het huidige Nederlandse onderwijssysteem met de twee vormen van onderwijs, regulier en speciaal onderwijs, staat haaks op de inclusie gedachte in het VN-verdrag en is niet ontworpen is voor het realiseren van inclusief onderwijs.

Lokale inclusie agenda

Gemeenten hebben een belangrijke rol bij de uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Elke gemeente moet een plan maken voor de lokale uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Dit plan wordt de lokale inclusie agenda genoemd. De kans op volwaardig meedoen in de samenleving begint bij onderwijs. Daarom moet onderwijs één van de thema's zijn op de lokale inclusie agenda.

Vragen aan de gemeente

Het is dus belangrijk dat gemeenten het thema onderwijs meenemen bij hun activiteiten en initiatieven rond de uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Het is verstandig hierover met de gemeente in gesprek te gaan.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Heeft de gemeente al een lokale inclusie agenda opgesteld? En zo ja, is inclusief onderwijs erin opgenomen?
- Welke visie heeft de gemeente op de participatie van kinderen met een beperking?
- Wat doet de gemeente aan positieve beeldvorming over leerlingen met een beperking of chronische ziekte?

De 10 randvoorwaarden

De volgende randvoorwaarden moeten voor leerlingen met een beperking of aandoening in orde zijn om überhaupt naar school te kunnen gaan.

1. Onderwijs voor ieder kind
2. Passend en eenvoudig te regelen leerlingenvervoer
3. Passend en eenvoudig te regelen zorg en ondersteuning op school
4. Onafhankelijke ondersteuning en zeggenschap voor ouders
5. Goede afspraken tussen scholen en gemeente
6. Voldoende passend aanbod binnen het samenwerkingsverband
7. Juiste besteding van het geld voor ondersteuning
8. Een toegankelijk schoolgebouw
9. Leraren kennen de mogelijkheden van passend onderwijs en worden ondersteund
10. Leraren werken samen met ouders

1. Onderwijs voor ieder kind

Jaarlijks zijn er zo'n 868¹ kinderen zonder passende onderwijsplek. Zij zitten thuis omdat er in de regio geen school is die een passende onderwijsplek kan bieden. Omdat de juiste begeleiding op school niet geregeld kan worden. Of omdat zij door hun beperking niet het volledige onderwijsprogramma kunnen volgen; zij hebben verminderde energie, moeten naar (medische) afspraken of hebben een andere ontwikkelbehoefte.

De randvoorwaarde 'Onderwijs voor ieder kind' kunt u aankaarten bij uw gemeente.

1.
Bron: brief Slob 18-2-2018
'Cijfers schoolverzuim en
vrijstellingen'. 4565
absoluut verzuim + 4116
langdurig relatief verzuim

Vragen die u kunt stellen:

- Hoeveel kinderen in onze gemeente zitten thuis doordat er geen passende onderwijsplek is?
- Hoe zorgt de gemeente ervoor dat het kind centraal staat, zodat de ondersteuning aansluit bij wat het kind nodig heeft.
- Waar lopen deze kinderen (en hun ouders) tegenaan?
- Hoe gaat de gemeente met de leerplichtwet om?
- Hoe gaat de leerplichtambtenaar om met leerlingen die door hun beperking of chronische ziekte enkel flexibel of deeltijd onderwijs kunnen volgen?

2. Passend en eenvoudig te regelen leerlingenvervoer

Leerlingen die vanwege hun beperking of aandoening niet zelfstandig naar school kunnen gaan, kunnen een beroep doen op het leerlingenvervoer. De gemeente is verantwoordelijk voor het leerlingenvervoer.

De randvoorwaarde 'Passend en eenvoudig te regelen leerlingenvervoer' kunt u aankaarten bij uw gemeente.

Vragen die u kunt stellen:

- Wat doet de gemeente aan inspraak van ouders bij het Leerlingenvervoer?
- Op welke wijze zorgt de gemeente ervoor dat het onderwijsaanbod, dus de keuze van de school, leidend is bij de toekenning van het Leerlingenvervoer?
- Hoe ziet de gemeente toe op de kwaliteit van de uitvoering van het Leerlingenvervoer en welke sancties past de gemeente toe bij niet naleven van de kwaliteit?

3. Passend en eenvoudig te regelen zorg en ondersteuning op school

Leerlingen die vanwege hun chronische ziekte of beperking zorg en ondersteuning op school nodig hebben, kunnen hiervoor een beroep doen op verschillende regelingen (wetten).

De Jeugdwet is er voor persoonlijke verzorging en begeleiding. De Zorgverzekeringswet is er voor verpleging en persoonlijke verzorging met een geneeskundige context (zie: <https://files.pgb.nl/app/uploads/2018/07/02121158/Nieuweafbakening-verzorgingkinderen-1.pdf>). De Wet langdurige zorg biedt begeleiding, verpleging én persoonlijk verzorging. Voor sommige hulpmiddelen kunnen ouders een beroep doen op de Wet maatschappelijke ondersteuning bij de gemeente en/of de Zorgverzekeringswet.

Voorzieningen moeten simpel te regelen zijn, en beschikkingen moeten passen bij wat het kind nodig heeft. Een beperking gaat veelal niet over.

De randvoorwaarde 'Passend en eenvoudig te regelen zorg en ondersteuning op school' kunt u aankaarten bij uw gemeente.

Vragen die u kunt stellen:

- Hoe weten ouders waar zij zorg en jeugdhulp kunnen regelen?
- Is er heldere informatie over te vinden, bijvoorbeeld op de website van de gemeente, het samenwerkingsverband of de school?
- Is er één loket?
- Hoe wordt in de beschikkingstermijn rekening gehouden met de ontwikkeling van het kind?

4. Onafhankelijke ondersteuning en zeggenschap voor ouders

Voor ouders kan het regelen van zorg en ondersteuning op school ingewikkeld zijn. Ouders weten als geen ander wat hun kind nodig heeft. Het is daarom belangrijk dat school en gemeente de ouders zien als belangrijke gesprekspartner en dat zij de kennis en adviezen van de ouders gebruiken en niet naast zich neer leggen. Het is belangrijk dat ouders zeggenschap behouden en dat zij daarvoor ondersteuning kunnen krijgen van een onafhankelijke cliëntondersteuner met kennis van passend onderwijs.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Welke mogelijkheden biedt de gemeente aan ouders (bijvoorbeeld in de vorm van een pgb) zodat zij zeggenschap behouden over hun eigen situatie.
- Hoe heeft de gemeente de onafhankelijke cliëntondersteuning in het algemeen geregeld?
- En zijn er voldoende cliëntondersteuners die kennis hebben van passend onderwijs en de combinatie van de andere wetten, waaruit de zorg en ondersteuning geleverd moet worden?
- Hoe worden ouders geïnformeerd over de mogelijkheid om een beroep te doen op onafhankelijke cliëntondersteuning?

5. Goede afspraken tussen school en gemeente

Zorg en ondersteuning op school kan uit verschillende 'potjes' komen (lees; verschillende wetten). De gemeente moet zorgen dat er zorg en jeugdhulp beschikbaar is. De school/het samenwerkingsverband moet zorgen dat dit ingezet kan worden in de klas. Tussen school en gemeente daarom goede afspraken worden gemaakt. Hiervoor vindt een overleg plaats: het Op Overeenstemmingsgericht Overleg (OOGO).

De randvoorwaarde 'Goede afspraken tussen school, gemeente en ouders' kunt u aankaarten op school, bij het samenwerkingsverband en bij uw gemeente.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Voeren wethouders en schoolbesturen een Op Overeenstemmingsgericht Overleg (OOGO) over leerplicht, leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting, inkoop van jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en arbeidstoeleiding?
- Welke afspraken worden er gemaakt over leerplicht, leerlingenvervoer, onderwijs huisvesting en jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en arbeidstoeleiding.
- Hoe worden adviesraden betrokken bij het maken van deze afspraken?
- Welke partijen betreft de gemeente nog meer om de afspraken zo integraal en breed mogelijk gedragen te krijgen?

6. Voldoende passend aanbod binnen het samenwerkingsverband

Alle scholen in de regio werken samen in het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband verdeelt het geld voor extra ondersteuning en zorgt voor spreiding van voldoende passend onderwijsaanbod op scholen in de regio. Elke school heeft zorgplicht. Dit betekent dat als de school waar een leerling wordt ingeschreven niet zelf de passende ondersteuning kan bieden, de school op zoek moet naar een school in het samenwerkingsverband die wel passend onderwijs kan bieden. Voor het kind betekent dit geregeld een school verder van huis. Voor kinderen is het van belang om dichtbij huis, in hun eigen sociale omgeving naar school te kunnen.

De randvoorwaarde ‘Voldoende passend aanbod binnen het samenwerkingsverband’ kunt u aankaarten bij het samenwerkingsverband.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Hoe ziet de spreiding van onderwijsaanbod eruit binnen het samenwerkingsverband?
- Komen scholen hun zorgplicht na?
- Hoe stimuleert het samenwerkingsverband de scholen om het aanbod zo passend en inclusief mogelijk te organiseren?
- Hoe werkt de gemeente samen met scholen om scholing dichtbij huis mogelijk te maken?
- Waar kunnen alle betrokkenen informatie vinden over het aanbod binnen het samenwerkingsverband?
- Staat op de websites van alle scholen die horen bij het samenwerkingsverband goede en duidelijke informatie over ondersteuning die de school biedt?

7. Juiste besteding van het beschikbare geld voor ondersteuning

Scholen krijgen een financiering per leerling. Samenwerkingsverbanden krijgen het geld voor de extra ondersteuning en moeten dit inzetten op de scholen.

De randvoorwaarde ‘Juiste besteding van het beschikbare geld voor ondersteuning’ kunt u aankaarten bij het samenwerkingsverband.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Is de begroting en realisatie van het samenwerkingsverband beschikbaar en transparant?
- Besteedt het samenwerkingsverband het geld voor extra ondersteuning daadwerkelijk aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben?
- Hoe groot is de reserve van het samenwerkingsverband en waarvoor is dit geld gereserveerd?

8. Een toegankelijk schoolgebouw

Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor aanpassingen in het gebouw. Hiervoor krijgen zij budget van de overheid. Scholen bepalen zelf hoe ze dat besteden. De gemeente is verantwoordelijk voor de toegangswegen naar de school.

De randvoorwaarde ‘Een toegankelijke school’ kunt u aankaarten bij de school en de gemeente.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Hoe toegankelijk zijn schoolgebouwen in de regio?
- Hoe zorgt de school ervoor dat fysieke toegankelijkheid geen drempel vormt om het onderwijs te volgen?
- Wat doet de gemeente om de toegankelijkheid van de buitenruimte bij de school te optimaliseren?

9. Leraren kennen de mogelijkheden van passend onderwijs en worden ondersteund

Het is belangrijk dat scholen en leerkrachten weten wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van passend onderwijs. Dit kan helpen om mee te denken voor het vormgeven van een passende onderwijsplek. Het is belangrijk dat leerkrachten weten van de beperking of ziekte van hun leerlingen en de juiste kennis hebben om leerlingen optimaal te stimuleren in hun ontwikkeling. Wanneer zij die kennis niet hebben of wanneer een kind specifiek voor zijn beperking of ziekte gerichte ondersteuning nodig heeft, moeten leerkrachten een beroep kunnen doen op deskundigen.

De randvoorwaarde 'Leraren kennen de mogelijkheden van passend onderwijs en worden ondersteund' kunt u aankaarten bij de school en het samenwerkingsverband.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Welke rol vervult het samenwerkingsverband in de informatie voorziening aan directies en leerkrachten over de mogelijkheden van passend onderwijs?
- Wat doet de directie van de school aan deskundigheidsbevordering van leerkrachten om de mogelijkheden van passend onderwijs beter te leren kennen?
- Hebben leerkrachten kennis over de beperkingen, aandoeningen en chronische ziekte van hun leerlingen? En zo nee, weten leerkrachten waar zij die kennis kunnen opdoen?
- Kunnen leerkrachten gebruikmaken van (externe) expertise?

10. Leraren werken samen met ouders

Om ervoor te zorgen dat een kind met een beperking of chronische ziekte zich op school optimaal kan ontwikkelen, is het van groot belang dat leerkrachten nauw samenwerken met de ouders. Ouders weten als geen ander wat hun kind nodig heeft. Samen kunnen de juiste oplossingen worden gevonden en kan de aanpak zo nodig worden bijgesteld. Ook is het van belang dat leraren op de hoogte zijn van de zorg en ondersteuning die een kind thuis krijgt, zodat dit in lijn is met de ondersteuning op school.

De randvoorwaarde 'Leraren werken samen met ouders' kunt u aankaarten op school en bij het samenwerkingsverband.

Vragen die u hierover kunt stellen:

- Hoe geeft de school de samenwerking met ouders vorm?
- Is er doorlopend overleg tussen ouders en leerkrachten?

Dit is een uitgave van Ieder(in), Patiëntenfederatie Nederland en MIND Landelijk Platform Psychische Gezondheid. Deze koepelorganisaties werken nauw samen om de cliënt een krachtiger stem te geven bij de veranderingen en vernieuwing in zorg en kwaliteit van leven. Onderwijs is hierbij één van de thema's.

Dit visiedocument 'Naar school gaan met een beperking of aandoening – 10 randvoorwaarden' is onderdeel van drie uitgaven over inclusief onderwijs.

School en vriendschap publieksversie

Inzet ervaringsdeskundige ouders

